

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 4, Article Number: 1C0454

EDUCATION SCIENCES

Received: August 2011
Accepted: October 2011
Series : 1C
ISSN : 1308-7274
© 2010 www.newwsa.com

Bahri Aydın
Fatih University
bahriaydin@fatih.edu.tr
Istanbul-Turkey

REHBER ÖĞRETMENLERİN İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; rehber öğretmenlerin sınıf ve branş öğretmenlerinden gelen istenmeyen öğrenci davranışlarına ve bu davranışlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik görüşlerini belirlemektir. Araştırma nitel olarak desenlenmiştir. Araştırmaya Bolu merkezde yer alan 22 rehber öğretmen dahil edilmiş, örneklem alınmamıştır. Araştırma sonucunda sınıf ve branş öğretmenlerinden rehber öğretmenlere gelen istenmeyen davranışlar; derse ve arkadaşlarına yönelik sorunlar, devamsızlık, kendisi ile ilgili sorunlar, kurallara uymama, kıyafet sorunları, öğretmene yönelik sorunlar ve diğer sorunlar başlıkları altında toplanmıştır. Rehber öğretmenler bu istenmeyen davranışlara çözüm olarak; aile ile görüşme, birebir görüşme, dersin işlenişine yönelik düzenlemeler yapma, davranışların nedenini araştırma, öğretmende bazı beceriler geliştirme (iletişim, problemlerle baş etme, çatışma çözme, toplumsal uyum, kendini kontrol etme, davranışçı terapi, bilişsel psikoloji, bilişsel terapi), kuralları belirleme, görmezden gelme, arabuluculuk, ceza..vb yaklaşımları önermektedirler.

Anahtar Kelimeler: Rehber Öğretmen, İstenmeyen Davranış, Disiplin, Sınıf Yönetimi, İlköğretim

SOLUTION OFFERS OF GUIDANCE COUNSELOR FOR UNFAVORABLE BEHAVIORS OF STUDENTS

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the solution offers of the guidance teachers for the undesirable student behaviors mentioned by classroom teachers and branch teacher. It is designed as a qualitative research. 22 teachers in Bolu city centre were included in the research and no sampling was done. As a result, the unfavorable conducts of students were classified under the titles of problems related to lessons and friends, absenteeism, problems related to himself/herself, disobedience to the rules, problems related to the dress, problems related to teachers, and other problems. As a solution to these unfavorable behaviors, the guidance counselors offered the following solutions: approaches of discussing with the family, one to one talk with the student, arrangements related to the way of teaching, seeking the reasons of the behavior, improving some skills of teachers (communication, dealing with the problems, conflict solution, social harmony, controlling oneself, behavioral therapy, cognitive psychology, and cognitive therapy), determining rules, ignoring, negotiation, punishment etc.

Keywords: Guidance Counselor, Unfavorable Behavior, Discipline, Classroom Management, Primary School

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Okul rehberlik servisinin temel amacı; öğrenciyi tanıma, öğrencilerin eğitsel, mesleki ya da kişisel sorunlarının çözümüne yardımcı olma ve uygun eğitsel ya da mesleki yöneltme yapmaktır.

Temelde öğrencinin her yönden gelişimi üzerinde odaklaşan rehberlik servisleri bu görevi yerine getirirken zaman zaman öğrenci dışında öğretmen ve ailelerle çalışmak durumundadır. Müşavirlik olarak adlandırılan bu hizmetler öğrencinin gelişimini desteklemek ve uyumunu kolaylaştırmak amacıyla okul yönetimi, öğretmen ve ailelere yönelik rehberlik hizmetlerini ifade etmektedir. Öğretmenlere yapılan müşavirlik hizmeti kapsamında sınıf yönetimi ve disiplini konuları da yer almaktadır.

Sınıf yönetimi ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlara bakarak sınıf yönetiminin bazı alt konularından söz etmek mümkündür. Bunlar; dersin amaçlarının öğrenciye kazandırılması (Özyürek, 2001; gündüz ve diğerleri, 2004; Erden, 2008), öğretmen ve öğrencilerin çalışma engellerinin ortadan kaldırılması (Özsoy, 2003; Başar, 2005), öğrenme için uygun ortamın sağlanması ve sürdürülmesi (Özsoy, 2003; Karip, 2003; Gündüz ve diğerleri; 2004), öğrenci davranışlarının denetimi ve yönlendirilmesi (Özyürek, 2001; Çelik, 2002; Erden 2008), öğrencilerin etkinliklere katılımının sağlanması (Özsoy, 2003; Başar, 2005; Şişman, 1999), istenmedik davranışlarının önlenmesi (Şişman, 1999: 178) motivasyonun sağlanması (Karip 2003), öğretim zamanının uygun kullanılması (Özsoy, 2003; Başar, 2005; Sarıtaş, 2000; Çelik, 2002; Şişman, 1999; Karip 2003), etkili iletişimin kurulması (Özyürek, 2001; Sarıtaş, 2000; Karip 2003), sınıftaki kaynakların, öğrencilerin yönetilmesi (Özsoy, 2003: 99), sınıf kurallarının belirlenmesi, (Çelik, 2002; Karip 2003) fiziksel ortamın düzenlenmesi (Şişman, 1999; Karip 2003; Özyürek, 2001) ve öğrencilerin kendilerini kontrol etmelerinin sağlanmasıdır (Celep, 2004).

Sınıf yönetimi tanımı içinde yer alan; çalışma engellerinin ortadan kaldırılması, davranışların denetimi ve yönlendirilmesi, istenmedik davranışlarının önlenmesi gibi konular disiplinle ilgilidir. Disiplinle ilgili de alan yazında birçok tanım yer almaktadır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır; disiplin, istenilen davranışı öğrenciye öğretmek, yerleştirmek (Başaran, 1983), öğrenme ortamının düzenini bozucu ve öğrenme yaşantılarını engelleyici öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen tepkileri (Ünal ve Ada, 2000; Karip, 2003), bir amaçla bir araya gelmiş insan grubunun düzen içinde yaşamasını sağlamak için seçilip konulmuş kurallar, hükümler ve bunlara uyulması için alınan önlemler (Sarıtaş, 2000), fert ya da grupların eğitimin amaçlarına ulaşmaları için davranışlarını kontrol altına almaları (Büyükkaragöz ve Çivi, 1994), insana içten denetim kazandırmak için yapılan eğitim (Başaran, 1989), yasalara, konan kurallara uygun davranış, kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak için alınan önlemlerin tümü (Demiray, 1980), bireyin kendi içinde oluşan ve kendi isteğiyle meydana getirilen bir düzen (Eren, 1989), çocuğa istenilen davranış ve alışkanlıkları öğretmek, kendi kendini denetleme ya da iç denetim demek olan ahlak gelişimini sağlamak (Yavuzer, 1998), öğretmenin, istenmeyen öğrenci davranışlarına en iyi şekilde tepki göstermesi (Borich 1996)' dir.

Disiplin cezalandırma anlamına gelmez. Latince'de "eğitmek" anlamına gelen disiplin, gençlere daha çok kendilerini anlamalarını ve kontrol edebilmelerini, kuralları sevgi ve açık ilkelerle uygulamayı öğretmek için kullanılmaktadır (Thompson, 1996). Disiplin istenmeyen davranışı önleme ve tekrar yönlendirme amaçlıdır. Disiplinin amacı, öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol etmelerini öğrenmelerine yardım ederek öğretmenin zaman üzerindeki müdahale gereksinimini

azaltmaktır. Öğretmenler, farklı disiplin tekniklerini uygularken, yalnızca istenmeyen davranışların sona ermesini değil; aynı zamanda öğrencilerin kendi-disiplinini içselleştirmelerini ve bunu sınıf ve başka yerlerde göstermelerini ümit ederler (Charles, 1996).

Disiplin tanımları içinde yer alan önemli kavramlardan biri istenmeyen davranıştır. istenmeyen davranış; okulda eğitsel çabaları engelleyen (Başar, 2005), sınıf içinde; bir veya daha fazla öğrencinin öğrenme etkinliklerini tehdit eden (Doyle, 1990; akt.Mccown ve diğerleri, 1996), normal öğretim ve öğrenmeyi kronik şekilde engelleyen (Dreikurs akt. Charles, 1996), öğrencilerin ve öğretmenin ortak haklarını istismar ve ihmal eden, eğitimsel amaç, plan ve etkinlikleri olumsuz etkileyen ve engelleyen (Sarıttaş, 2000), diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan okulun ve öğretmenlerin kanuni beklenti ve kuraları ile ters düşen ya da sınıfta karışıklık yaratan (Tertemiz, 2006), öğrencilerin öğrenmesini etkileyen ve kasıtlı veya kasıtsız olarak gösterilen (Celep,2004), dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen (İlgar, 2000), diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan, okulun ve öğretmenin yasal beklenti ve kuralları ile ters düşen ya da sınıfta karışıklık yaratan (Tertemiz, 2006), öğretmeni ve diğer öğrencileri rahatsız eden, öğrencinin sınıf arkadaşları ve öğretmeni ile ilişkilerini ve iletişimini olumsuz yönde etkileyen, eğitimsel amaç, plan ve çalışmalarını engelleyen, öğretmenin beklentileri ve sınıf kurallarına ters düşen, sınıfta karışıklık yaşanmasına neden olan (Tertemiz, 2006), eğitim ve öğretim etkinliklerini olumsuz yönde etkileyen her türlü davranıştır (Çelik, 2002). Ayrıca öğrencilerin yapmaları düşünülen şeyleri yapmaması (ders çalışmamak), yapmaması düşünülen şeyleri yapması (söz almadan konuşmak) olarak da tarif edilmektedir (Supaporn, Dodds, Griffin, 2003; akt. Ekşi, 2004).

Yavuzer'e (2000) göre, öğretmenlerin en çok karşılaştıkları disiplin sorunları; sırası gelmeden konuşmak veya sürekli konuşmak, gürültü yapmak, diğer öğrencilerin dikkatlerini dağıtmak, haklı bir neden olmadan yerinden kalkmak, istenilen öğretim etkinliklerine katılmamak, derslere geç kalmak, ders araç gereçlerini getirmemektir.

Celep (2004)'e göre öğrencilerde görülen ve öğretmen tarafından istenmeyen davranışlar; bireysel davranışlar, öğrencinin arkadaşları ile ilişkisi ve öğrencinin öğretmeni ile ilişkisi şeklinde üç başlıkta incelenmektedir. Bireysel davranışlar; derste söz almadan konuşmak, derse hazırlıksız gelmek, nezaket kurallarına uymama, başarısızlıkları için sürekli mazeret sunma, derse geç gelme ve gerçek olmayan konuşma.

Arkadaşları ile ilişkiler; öğrencinin kendi arkadaşını öğretmenine şikâyet etmesi ve başkasının eşyasını izinsiz kullanması.

Öğretmenle ilişkiler; öğretmen ile sağlıklı iletişim kuramama ve öğretmene karşı gelme gibi olumsuz davranışlar görülmektedir. Aytekin (2000) öğrencilerin sınıf içerisindeki davranış ve hareketlerinden kaynaklanan disiplin problemlerini şöyle belirtmektedir; sınıfta söz almadan konuşmak, sınıfta izinsiz dolaşmak, arkadaşları ile fısıldaşmak ve konuşmak, başkalarının dikkatini dağıtmak, huysuzluk davranışları sergilemek, sınıftan kaçmak, şarkı söylemeye ve mırıldanmaya başlamaktır. Ataman (2003)'a göre de öğretmenlerin sınıf ortamında yüz yüze oldukları iki çeşit davranış problemi bulunmaktadır; Uygun olmayan sınıf içi davranışlar: söz almadan konuşma, kavga, ağız dalaşı, yerinden kalkarak sınıfta dolaşmak, sınıftaki etkinliklere katılmama, yaşına uygun olmayan bebeksi davranışlar göstermek. Kötü çalışma alışkanlıkları (Çalışma becerileri problemleri): Ödevlerini zamanında ve istenildiği biçimde yapmamak, sınıftaki tartışmalarda ve öğretmenin ders sunumunda dikkat yetersizliği göstermek ve çalışma zamanını iyi kullanmamaktır.

Öğretmenler sınıf içinde karşılaştıkları bu istenmeyen davranışlarla baş edemedikleri bazı durumlarda okul rehber öğretmenine başvurmakta ve yardım istemektedirler. Yılmaz (1999)'ın yaptığı araştırmada; eğitimcilerin rehberlik servisinden en fazla ihtiyaç olarak gördükleri 10 hizmet içinde 3. Sırada disiplin cezası alan veya alabilecek öğrencilerin aileleriyle görüşmeli onlarla işbirliği içinde soruna çözüm getirilmeli ifadesi, dördüncü sırada disiplin sorunu olan öğrencileri yakından izlemeli ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin hangi istenmeyen davranışlarda rehber öğretmeninden yardım istediklerinin ve rehber öğretmenlerin bu davranışlar karşısında öğretmenlere nasıl yardımcı olduklarının belirlenmesinde yarar görülmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Sınıf ve branş öğretmenleri zaman zaman rehber öğretmenlerden sınıf disiplini konusunda müşavirlik hizmeti almaktadırlar. Rehber öğretmenlerin sundukları sınıf disiplinine yönelik önerilerini belirlemek ve önerilerin etkililiğini saptamak, eğer varsa eksikler giderilmesine yönelik önerilerde bulunmak açısından bu araştırma önemlidir.

2.1. Araştırmanın Problemi (Research Problem)

Rehber öğretmenlerin sınıf ve branş öğretmenlerinden gelen istenmeyen öğrenci davranışlarına ve bu davranışlara ilişkin çözüm önerilerine yönelik görüşleri nelerdir?

3. YÖNTEM (METHOD)

Araştırma betimseldir. Araştırmada nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılmıştır. Öğretmenlerden elde edilen veriler hem nitel hem de sayısal olarak ifade dılmıştır.

3.1 Çalışma Grubu (Study Group)

Araştırmada, Bolu ili ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan rehber öğretmenler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Bolu merkezde yer alan 15 ilköğretim 7 ortaöğretimde görev yapan toplam 22 rehber öğretmene araştırma için geliştirilen form uygulanmıştır.

3.2 Verilerin Toplanması (Data Gathering)

Rehber öğretmenlere; "sınıf ve branş öğretmenlerinin kendilerine getirdikleri istenmeyen öğrenci davranışları"nı, "bu davranış(lar) için öğretmenlere önerdikleri yaklaşım(lar)"ı, "önerdikleri yaklaşımların etkililiğine ilişkin görüşler"ini belirtebilecekleri bir form hazırlanarak uygulanmıştır.

3.3 Verilerin Analizi (Analysis of Data)

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu analizde öncelikle veriler inceleniş, anlamlı bölümlere ayrılmış, her bölümün kavramsal olarak ne anlama geldiği belirlenmiş ve sonuçta kendi içinde anlamlı bütünler kodlanmıştır. Daha sonra bu kodlamalar bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Bu temada belirtilen sorunlar sayısal olarak tespit edilmiştir. Kodlama yapılırken parantez içinde öğretmenlerin belirttikleri istenmeyen davranışlara ilişkin çözüm önerilerinin etkililik derecesi tamamen (T), çoğunlukla (Ç), kısmen (K) ve hiç (H) şeklinde ifade edilmiştir. Bazı öğretmenler istenmeyen davranışın çözümü için bir yaklaşım önermiş fakat etkililiğini ifade etmemiştir. Bu (-) ile belirtilmiştir. Kodlamalar araştırmacı tarafından yapılmıştır. Rehber öğretmenlerden bazıları,

öğretmenlerden gelen istenmeyen davranışlara ve çözüm yaklaşımlarına ilişkin birden fazla görüş belirtmişlerdir.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Rehber öğretmenlere sınıf ve branş öğretmenlerinden gelen istenmeyen davranışlar ve bunların belirtilme sayısı tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Rehber öğretmenlere sınıf ve branş öğretmenlerinden gelen istenmeyen davranışlar
(Table 1. Unfavorable behaviors brought to guidance counselors by the classroom and branch teachers)

İstenmeyen davranışlar	Belirtilme sayısı
Derse yönelik sorunlar	31
Öğrencilerin arkadaşlarına yönelik sorunları	18
Devamsızlık	11
Kendisi ile ilgili sorunlar	10
Kurallara uymama	4
Kılık kıyafet sorunları	4
Öğretmene yönelik sorunlar	2
Diğer	2
Toplam	82

Tablo 1'e bakıldığında rehber öğretmenlere sınıf ve rehber öğretmenlerden 8 kategoride toplam 82 istenmeyen davranış belirtilmiştir. Öğretmenler, derse yönelik istenmeyen davranışların en fazla gerçekleştiği görüşündedirler.

Aşağıda rehber öğretmenlere sınıf ve branş öğretmenlerinden gelen; derse yönelik, öğrencilerin arkadaşlarına yönelik sorunları, devamsızlık, öğrencinin kendisi ile ilgili sorunlar, kurallara uymama, kılık kıyafet sorunları, öğretmene yönelik sorunlar ve diğer sorunların kodlamaları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri tablolar halinde gösterilmiştir.

Tablo 2. Derse yönelik sorunlar
(Table 2. Problems related to the lesson)

İstenmeyen öğrenci davranışı	Önerilen yaklaşım
Gürültü, konuşma 7	Öğrenci merkezli ders işleme (T), yöntem ve tekniklerde çeşitliliğe gitme (T), önce sözsüz uyarma, sonra birebir görüşme (Ç), öğrenciyi konunun içine çekme (Ç), önce öğrencinin sınıf düzeyine göre görmezden gelme (Ç), özel görüşme (Ç), öğrencinin dikkatini çekecek anekdotlar ile öğrenciyi derse katma (K), birebir görüşme (K), teneffüs ödülünü alma (-)
Dersin huzurunu bozma 5	İyi bir sınıf içi yönetim iletişim becerisini geliştirme (Ç), sınıf yönetimi ile ilgili teknik ve yöntemler görev ve sorumluluk verilmesi (K), ders öğretmenleri ile o davranışın sönmesine yönelik ortak tavır sergileme, (K), sınıf içinde sorumluluk verme (K), davranış değiştirme (K)
Derse ilgisizlik 4	Görüşmeden sonra öğretmenin öğrenciyi kabul noktasını artırıcı bilgiler vermek (Ç), özel olarak görüşmesini sağlamak (Ç), dersin amacının tekrarı (Ç), gelecek konulu tartışmaların yapılması (Ç), ödev verme (K), çalışma yöntemi önerme (K),

Tablo 2'nin devamı	
Geç gelme 3	Uyarma, takip (K), sorun giderici çalışma (öğretmen rehber öğretmen çalışması) (K)
Öğretmeni dinlememe 2	Dinleme becerilerini geliştirme (Ç), sınıfta meşgul etme (H), ilgi alanına uygun etkinlik verme (h)
cep telefonunun çalması 2	Aile ve kendisiyle görüşme (Ç) (2)
Araç gereç getirmeme 2	Öğrenci ile birebir iletişime girerek sorunun nedenlerini öğrenmek (T), öğrenci ile görüşme (Ç)
hazırlıksız gelme (2)	Uyarma, takip (K), çalışma yöntemi önerme (K)
Derse katılmama 1	Ders dışında özel olarak görüşme (Ç)
Söz hakkı almadan konuşma 1	Dersin sonunda söz hakkı verme (-)
Ödev yapmama	Öğrenci ve aile ile görüşme (K)
Ders çalışmama 1	Bireysel görüşme (-), gerekirse rehberlik servisine sevk etme (-)

Tablo 2'de derse yönelik sorunlar temasına ilişkin kodlamalar yer almaktadır. Derse yönelik sorunlar; gürültülü konuşma, dersin huzurunu bozma, derse ilgisizlik, geç gelme, öğretmeni dinlememe, cep telefonunun çalması, araç gereç getirmeme, hazırlıksız gelme, derse katılmama, söz hakkı almadan konuşma, ödev yapmama ve ders çalışmama kodlarından oluşmaktadır.

Rehber öğretmenler; birebir görüşme, dersin yönteminde değişiklik yapma, görev ve sorumluluk verme, aile ile görüşme, sözsüz uyarma, iletişim becerisini kullanma, görmezden gelme yöntemlerini istenmeyen davranışların çözümünde önermektedirler.

Tablo 3. Öğrencilerin arkadaşlarına yönelik sorunları
(Table 3. Problems of students related to their friends)

İstenmeyen öğrenci davranışı	Önerilen yaklaşım
Arkadaşları ile çatışma kavga etme (18)	Şiddetle başa çıkma becerileri, aile eğitimi (T), sorunları arabuluculuk yöntemi ile çözüme (Ç) (2), davranışların nedenini araştırma (Ç), sosyal aktivitelere yönlendirme (Ç) (2), öfke yönetimi becerilerinin geliştirilmesine yönelik öneri ve bilgilendirme (Ç), çatışma çözme becerileri (Ç), iletişim becerileri (Ç), bilişsel psikoloji, toplumsal uyum becerileri (Ç), konuşarak yaptığının doğru mu yanlış mı olduğunu fark ettirme (Ç), devam etmesi halinde karşılaşılabileceği sıkıntıları belirtme (Ç), aile ile görüşüp davranışın altında yatan nedenin araştırılması (Ç), aileye rehberlik yapılması, öğrenci ve veli görüşmesi (Ç), öğrenciyle üzerinde anlaşılan davranışların takip ve denetimi için öğretmenlerden işbirliği isteme (Ç), öfke kontrolü, problemlerle başa çıkma teknikleri (Ç), derse başlamadan önce günlük konuları tartışma (Ç), saygı ve sevgiye dayalı olumlu davranışların yaşamın temel unsuru olduğunu hissettirme (Ç). öğrenciyi sınıfta kontrol edebileceğimiz yere oturtma (K), uyarma (K), dinleme (K), konuşma (K), dinleme (K), disiplin kurulu, yapıcı cezalar (sınıfın kapısını tamir etme) (-)

Tablo 3'te öğrencilerin arkadaşlarına yönelik sorunlar temasının, çatışma, kavga etme kodlaması yer almaktadır. İstenmeyen davranışların üstesinden gelmede; aile ile işbirliği, çeşitli becerilerin kullanımı (iletişim, çatışma çözme, öfke yönetimi, toplumsal uyum, bilişsel psikoloji), arabuluculuk, birebir konuşma, yapıcı cezaların kullanımı gibi yaklaşımlar önerilmektedir.

Tablo 4. Devamsızlık
(Table 4. Absenteeism)

İstenmeyen öğrenci davranışı	Önerilen yaklaşım
Devamsızlık (11)	Nedenlerini araştırma (Ç) (4), aile ile görüşme (Ç) (3), tutarlı şekilde devamsızlık takibinin yapılması (Ç) (2), öğrencinin gelecek planlarının araştırılması devamsızlıkta uygulanacak yaptırımların hatırlatılması, gerekirse yönlendirme (Ç), öğrenci ile danışma süreci, (Ç), özel görüşme (Ç), ailesi ile görüşme (K) (4), anket çalışması yaparak nedenlerin ortadan kaldırılmasına çalışmak (K), öğrenci ile görüşme (K)

Tablo 4'te devamsızlık istenmeyen davranışına rehber öğretmenler; aile ile görüşme, nedenleri araştırma, öğrenci ile görüşme yaklaşımlarını çözüm olarak önermektedirler.

Tablo 5. Kendisi ile ilgili sorunlar
(Table 5. Problems related to himself/herself)

İstenmeyen öğrenci davranışı	Önerilen yaklaşım
Ergenlik sorunları 3	iletişim becerileri, gelişim psikolojisi aile eğitimi (Ç), bilişsel terapi, dönemle ilgili bilgi ve beceriler (Ç), Aynı sorunları yaşayan arkadaşlarıyla grup terapisi (-),
Sorumluluklarını yerine getirmeme 2	Öğrenciyi derse karşı motive etme, ödüllendirme (Ç), davranış değiştirme programının uygulanması (K)
Davranış problemleri 2	Aile ile görüşme, psikolojik danışma, gerekiyorsa uzmana yönlendirme (Ç), kendini kontrol etme, problemlerle baş etme yöntemleri, davranışçı terapi (Ç)
Dikkat eksikliği 1	Ailesiyle görüşme (Ç), psikiyatriye yönlendirme (Ç), sınıf içi uyarılama (Ç), derste çeşitlilik (Ç)
aşırı hareketlilik 1	Ailesiyle görüşme (Ç), psikiyatriye yönlendirme (Ç), sınıf içi uyarılama (Ç),
Hırsızlık 1	Tehdit (polise gidersen!) (Ç)

Tablo 5'te öğrencinin kendisi ile ilgili sorunlar teması; ergenlik sorunları, sorumlulukları yerine getirmeme, davranış problemleri, dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik ve hırsızlık kodlamalarından oluşmaktadır. Bu istenmeyen davranışların çözümü için; grup terapisi, iletişim becerileri, bilişsel terapi, derse motive etme ve dersi çeşitlendirme, aile ile görüşme, davranışçı terapi, psikiyatriye yönlendirme yaklaşımları önerilmektedir.

Tablo 6. Kurallara uymama
(Table 6. Disobedience to the rules)

İstenmeyen öğrenci davranışı	Önerilen yaklaşım
Kurallara uymama 4	Kuralları öğrenci görüşlerini alarak belirleme (Ç), kuralları tekrar hatırlatma (Ç), uymadığında yaptırımların hatırlatılması (Ç), kuralların gerekliliğinin anlatılması (Ç), gelişim döneminin özellikleri hakkında bilgi sahibi olma (Ç), kuralların öğrencilerle belirlenip yazılması, sınıfta herkesin göreceği yere asma (Ç)

Tablo 6'da kurallara uymama istenmeyen davranışına çözüm olarak rehber öğretmenler; kuralları belirleme, hatırlatma, anlatma, yazmayı önermektedirler.

Tablo 7. Kılık kıyafet sorunları
(Table 7. Problems related to the dress)

İstenmeyen öğrenci davranışı	Önerilen yaklaşım
Kılık kıyafet yönetmeliğine uymama 4	Rencide etmeden uyarma (K), tutarlı davranma (K), çatışma noktasına gelmeden kabul edilebilir ve edilemez noktaların belirlenmesini sağlamak (K), kendisi e aile ile görüşme (K)

Tablo 7'de kılık kıyafetle ilgili istenmeyen davranışlar sadece ortaöğretimde görev yapan rehber öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Çözüm olarak, uyarma, kendisi ve aile ile görüşme önerilmiştir.

Tablo 8. Öğretmene yönelik sorunlar
(Table 8. Problems related to the teacher)

İstenmeyen öğrenci davranışı	Önerilen yaklaşım
Öğretmene saygısız davranma 2	Sınıf dışında görüşme, ben dili kullanma (Ç), görüşmeden sonra öğretmenin öğrenciyi kabul noktasını artırıcı bilgiler vermek (Ç), özel olarak görüşmesini sağlamak (Ç)

Tablo 8'de öğretmene saygısız davranma istenmeyen davranışına; sınıf dışında görüşme, ben dili kullanma, görüşmeden sonra öğretmenin öğrenciyi kabul noktasını artırıcı bilgiler verme yaklaşımları rehber öğretmenlerden tarafından önerilmektedir.

Tablo 9. Diğer
(Table 9. Others)

İstenmeyen öğrenci davranışı	Önerilen yaklaşım
okul dışında çeteleşme 1	Haftanın belli günlerinde etkinlik gruplarına yönlendirme (-)
Ailesi ile çatışma 1	Problem tanımlanmaya çalışılıp bazen aile ile arabuluculuk bazen müzakere yöntemi (Ç), ailenin öğrenciye nasıl davranması gerektiği konusunda bilgilendirme (Ç)

Tablo 9'da diğer temasının okul dışında çeteleşme ve aile ile çatışma kodlamaları yer almaktadır. Çeteleşme istenmeyen davranışına; etkinlik gruplarına yönlendirme, aile ile çatışma istenmeyen davranışına; aile ile arabuluculuk ve ailenin öğrenciye nasıl davranması gerektiği konusunda bilgilendirme çözüm olarak önerilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS)

- Sınıf ve branş öğretmenlerinin rehber öğretmenlere çözüm bulması amacıyla getirdiği; gürültü (Şahin, 2005; Yavuzer, 2000; Öztürk, 2001; Keskin, 2002; Sadık, 2006; Sayın, 2001), konuşma (Yavuzer, 2000; Şahin, 2005; Öztürk, 2001; Çetin, 2002; Türnüklü ve Yıldız, 2002; Sadık, 2000), Dersin huzurunu bozma, Derse ilgisiz (Sadık, 2006; Sayın, 2001), Geç gelme (Sayın, 2001; Celep, 2004; Yavuzer, 2000; Şahin, 2005; Karakaş, 2005; Boyraz, 2007; Gökduman, 2007; Kocabey, 2008; Kapucuoğlu, 2008; Keskin, 2002), Öğretmeni dinlememe (Gökduman, 2007; Kapucuoğlu, 2008; Keskin, 2002), açık cep telefonları, araç gereç getirmeme (Yavuzer, 2000; Şahin, 2005; Öztürk, 2001; Keskin, 2002; Sayın, 2001), hazırlıksız gelme (Celep, 2004; Karakaş, 2005; Sadık, 2006), derse katılmama (Celep, 2004; Yavuzer, 2000; Şahin, 2005; Öztürk, 2001; Öztürk, 2001; Keskin, 2002), söz hakkı almadan konuşma (Yavuzer, 2000; Karakaş, 2005; Öztürk, 2001; Çetin, 2002; Keskin, 2002; Sayın, 2001; Celep, 2004), ödev yapmama (Şahin, 2005; Öztürk, 2001; Çetin, 2002; Keskin, 2002; Gökduman, 2007; Kocabey, 2008; Kapucuoğlu, 2008; Yüksel, 2005; Sayın, 2001; Celep, 2004; Alkan, 2007), ders çalışmama, Arkadaşları ile çatışma kavga etme (Karakaş, 2005; Çetin, 2002; Gökduman, 2007), devamsızlık (Karakaş, 2005; Kapucuoğlu, 2008; Yüksel, 2005; Keskin, 2002), Ergenlik sorunları, sorumluluklarını yerine getirmeme (Öztürk, 2001), davranış problemleri, dikkat eksikliği (Celep, 2004; Yüksel, 2005), aşırı hareketlilik, hırsızlık (Türnüklü, Yıldız ve Zoraloglu, 2001), kurallara uymama (Şahin, 2005; Karakaş, 2005; Gökduman, 2007), kılık kıyafet yönetmeliğine uymama (Kocabey, 2008), öğretmene saygısız davranma (Karakaş, 2005; Boyraz, 2007; Gökduman, 2007; Kocabey, 2008; Sadık, 2006; Sayın, 2001) gibi istenmeyen öğrenci davranışları alan yazında öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen davranışlar olarak da ortaya çıkmıştır. Ancak, sınıf ve branş öğretmenlerinin sınıfta kendilerinin üstesinden gelebileceği bu tür davranışları rehber öğretmenlere getirmelerinin nedenlerinden biri lisans eğitiminde sınıf yönetimi dersini yeterli olarak almamaları olabilir. Bu nedenle, sınıf yönetimi dersi içinde istenmeyen davranışlarla baş etme yöntemlerinin detaylı olarak işlenmesi, hatta "sınıfta

disiplin sağlama" adında yeni bir ders konulması etkili olabilir.

- Rehber öğretmenler, sınıf ve branş öğretmenlerinden gelen istenmeyen davranışlara yönelik çözüm önerilerinin üç alt boyutta olduğu saptanmıştır. Bunlar;

- o Rehber öğretmenlerin istenmeyen davranışlara yönelik öğretmenlere önerdiği yaklaşımlardan; öğrenciyle konuşma ve anne baba ile işbirliği, görmezden gelme (İlgar, 2007; Arslan, 2007; Boyraz, 2007; Gökdoğan, 2007; Kahraman, 2006; Karakaş, 2005; Başar, 2005), davranışın nedenini anlama (İlgar, 2007; Boyraz, 2007; Gökdoğan, 2007; Başar, 2005), ortamı değiştirme, zenginleştirme (ders anlatım yönteminde değişiklik yapma) (İlgar, 2007; Boyraz, 2007; Gökdoğan, 2007; Karakaş, 2005; Başar, 2005), uyarma (İlgar, 2007; Arslan, 2007; Boyraz, 2007; Gökdoğan, 2007; Kahraman, 2006; Karakaş, 2005; karaoğlu, 2008; Başar, 2005), kuralları belirleme (Tertemiz, 2006), ödül ve ceza, (İlgar, 2007; Arslan, 2007; Boyraz, 2007; Gökdoğan, 2007; Karakaş, 2005; Başar, 2005), davranış değiştirme (İlgar, 2007), iletişim (ilgar, 2007), sorumluluk verme (İlgar, 2007; Boyraz, 2007; Gökdoğan, 2007; Kahraman, 2006; Karakaş, 2005; Başar, 2005) alan yazında yer alan yaklaşımlarla benzerlik göstermektedir.

Öğrenci ile ders sonrası birebir görüşme istenmeyen davranışların üstesinden gelmede etkili bir yöntemdir. Ders içerisinde arkadaşlarının önünde azarlamak, haddini bildirmek şeklindeki yaklaşımlar çözümü güçleştirebilir. Sınıfta görünen istenmeyen davranışların görünmeyen nedenleri olabilir. Bunlardan biri ailedir. Sınıf içinde öğrenci davranışları ne kadar düzeltilmeye çalışılırsa çalışılırsa ailede bir sorun varsa sonuç alınamayabilir. Örneğin; ailede sürekli dayak atılan bir çocuğun sınıftaki olumsuz davranışlarını düzeltmek için ailenin eğitime ihtiyacı vardır. Kurallar, istenmeyen davranışların düzeltilmesinde önlemsel yaklaşımlardan biri olarak düşünülebilir. Her sınıf düzeyinde -hatta aynı sınıf düzeyi farklı şubelerde- kurallar farklı olabilir. Öğretmenler, dönemin başında öğrencilerle kuralları belirlemelidirler.

- o Rehber öğretmenlerin ifade etmediği, alanyazında yer alan diğer yaklaşımlar ise şunlardır; göz kontağı kurma, (Tertemiz, 2006; İlgar, 2007; Arslan, 2007; Kahraman, 2006; karaoğlu, 2008), yer değiştirme (İlgar, 2007; Kahraman, 2006), ortamdan uzaklaştırma (İlgar, 2007; Arslan, 2007), sınıf toplantıları düzenleme, sözleşme yapma (İlgar, 2007), sözel uyarıcılar kullanma (soru sorma, isimle uyarma, sözel azarlama, eleştirme), ikaz (Arslan, 2007), sözel olmayan uyarma yolları (sözsüz uyarıcılar kullanma, fiziksel yakınlık, dokunma), (Arslan, 2007; Kahraman, 2006; Karakaş, 2005; karaoğlu, 2008; Yiğit, 2010), diğer öğrencinin davranışını övme (Arslan, 2007), okul yönetimi ilişki kurmak (Boyraz, 2007; Gökdoğan, 2007; Kahraman, 2006; Karakaş, 2005; Başar, 2005), dersle ilgili soru sorma (Kahraman, 2006), yeniden yönlendirmek, yerini değiştirmek, sözel azarlama, problemi tanımlamak ve öğrenci ile çözme (Tertemiz, 2006; Karaoğlu, 2008)'dir.

Beden dili istenmeyen davranışların çözümünde kullanılacak yaklaşımlardan biridir. Jones beden

dilinin istenmeyen davranışların üstesinden gelmede %90 etkili olduğunu iddia etmektedir. Beden dilinin; göz iletişimi, fiziksel yakınlık, beden duruşu, jest ve mimikler, yüz ifadeleri gibi boyutları yer almaktadır (Charles, 1996). Beden dilinin disiplini sağlamada kullanımına yönelik hizmet-içi seminerler düzenlenebilir.

Sınıf toplantıları; her derste yapılabileceği gibi ayrıca bir saat ayrılarak da düzenlenebilir. Bu toplantılarda sınıfta karşılaşılan sorunlar ve çözümler öğrencilerle konuşulabilir. Böylece hem öğrencilere yaşanan sorunlara ilişkin farkındalık kazandırılabilir hem de öğrencilerde problem çözme becerileri geliştirilebilir.

- o İstenmeyen davranışların çözümüne yönelik; arabuluculuk, çatışma, öfke kontrolü, bilişsel terapi becerilerini kullanması, psikolojik danışma gibi yaklaşımlar alan yazından farklı olarak istenmeyen davranışların çözümünde rehber öğretmen tarafından önerilmektedir. Bu tür yaklaşımlar, bir ölçüde uzmanlık gerektiren yaklaşımlardır. Sınıf ve branş öğretmenlerinin üstesinden gelemediği istenmeyen davranışlarda rehber öğretmenler bu tür yaklaşımları kullanabilirler.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Alkan, H.B., (2007). İlköğretim öğretmenlerinin istenmeyen davranışlarla baş etme yöntemleri ve okulda şiddet. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
2. Arslan, H., (2007). İlköğretim okullarında istenmeyen davranışların düzeltilmesinde ödül ve cezanın öğrenci davranışları üzerindeki etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
3. Ataman, A., (2003) Sınıf içinde karşılaşılan davranış problemleri ve bunlara karşı geliştirilen önlemler, sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
4. Başaran, İ.E., (1983). Eğitim yönetimi. Ankara: Gül Yayınevi
5. Başaran İ.E., (1989). Örgütlerde işgören hizmetlerinin yönetimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No: 139.
6. Başar, H., (2005). Sınıf Yönetimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
7. Büyükkaragöz, S. ve Çivi., (1994). Genel öğretim metotları. Konya: Atlas Yayınları.
8. Borich G.D., (1996). Effective teaching methods. Third Edition. Prentice-Hall, inc. New Jersey.
9. Boyraz, A., (2007). İlköğretim okullarında görev yapan aday öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
10. Celep, C., (2004). Sınıf yönetimi ve disiplini. Yenilenmiş 2. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık
11. Çelik, V., (2002). Sınıf yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
12. Charles, C.M., (1996). Building Classroom Discipline. Fifth edition. New York: Longman.
13. Çetin, Y., (2002). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri ile ilgili görüşleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
14. Demiray, K., (1980). Temel Türkçe Sözlük. İstanbul.
15. Ekşi, H., (2004). Sınıf Yönetimi. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

16. Eren, E., (1989). İşletme örgütleri açısından yönetim psikolojisi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, No:209.
17. Erden, M., (2008). Sınıf yönetimi. Ankara: Arkadaş yayınevi.
18. Gündüz, H.B., (2004) ve diğerleri. Sınıf yönetimi. Ankara: Asil yayın dağıtım.
19. Gökdoğan, G., (2007). Sınıf yönetiminde istenmeyen öğrenci davranışlarının resmi ilköğretim okulları ve özel ilköğretim okullarında mukayeseli incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
20. İlgar, L., (2007). İlköğretim öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerileri üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul: Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
21. İlgar, L., (2000). Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetim. İstanbul: Beta Yayıncılık
22. Kahraman, C., (2006). Sınıf-İçi istenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi ve giderilmesine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. A.İ.B.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü.
23. Kapucuoğlu, T.A., (2008). Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
24. Karakaş, B.N., (2005). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinde gözlenen istenmeyen davranışlar ve öğretmenlerin bunlarla başa çıkma yöntemleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
25. Karaoğlu, Ş., (2008). Öğretmenlerin sınıf ortamında ödül-ceza sistemini uygulama düzeyleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
26. Karip, E., (2003). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem A yayıncılık.
27. Keskin, M.A., (2002). Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları baş etme yolları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
28. Kocabey, A., (2008). 2005 İlköğretim programının uygulanması sırasında sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
29. Mccown R.R. and M, G.P., (1996). Educational Psychology. Second Edition, Massachusetts: Allyn & Bacon.
30. Özsoy, O., (2003). Etkin Öğretmen Etkin Öğrenci Etkin Eğitim. İstanbul: Hayat Yayıncılık
31. Öztürk, N., (2001). Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
32. Özyürek, M., (2001). Sınıf yönetimi. Ankara: Karatepe Yayınları.
33. Sadık, F., (2000). İlköğretim birinci aşama sınıf öğretmenlerinin sınıfta gözlemledikleri problem davranışlar. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
34. Sadık, F., (2006). Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve güvengen disiplin modeli temele alınarak uygulanan eğitim programının öğretmenlerin baş etme stratejilerine etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

35. Sarıtaş, M., (2000). Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama, sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
36. Sayın, N., (2001). Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışların nedenlerine ilişkin görüşleri ile istenmeyen davranışları önleme yöntemleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
37. Şahin, O., (2005). İlköğretim okulları 1. kademe 5. sınıf öğrencilerinin gösterdikleri istenmeyen davranışların görülme derecesi ve bu davranışlara ilişkin öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
38. Şişman, M., (1999). Öğretmenliğe giriş. Ankara: Pegem-a Yayıncılık.
39. Tertemiz, N. ve diğerleri., (2006). Sınıf yönetimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
40. Thompson, A., (1996). Parents' most frustrating discipline problems—solved. Good Housekeeping, 223 (3), 152-154.
41. Türnüklü, A. ve Yıldız, V., (2002). Öğretmenlerin öğrencilerin istenmeyen davranışlarıyla başa çıkma stratejileri. Çağdaş Eğitim Dergisi. Sayı: 284
42. Ünal, S. ve Ada, S., (2000). Sınıf yönetimi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Matbaası.
43. Yavuzer, H., (2000). Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu 4.basım, İstanbul.
44. Yavuzer, H., (1998). Çocuk eğitimi el kitabı. Yedinci basım. İstanbul. Remzi Kitabevi.
45. Yılmaz, H., (1999). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinden beklendiler üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü.
46. Yiğit, B. ve diğerleri., (2010). Sınıf yönetimi. Ankara: Öğreti, Pegem-Akademi yayıncılık.
47. Yüksel, A., (2005). İlköğretim I. kademe 1., 2. ve 3. sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen gözlem ve görüşleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.